

ПЕДАГОГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК АСПЕКТ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПОЗАНАВЧАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розглядається педагогічне планування виховної діяльності як аспект удосконалення організації системи позанавчального виховної роботи у вищому навчальному закладі. Автор обґрунтовує зміст, структуру та етапи педагогічного планування сучасної виховної роботи.

Процес входження України до європейського освітнього простору зумовлює впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці нашої держави, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків в ЄС. Глибоке реформування, що відбувається в освіті, вимагає певних змін у змісті та організації системи позанавчального виховання у вищих навчальних закладах України. На сьогодні важливою умовою забезпечення ефективності виховного процесу є його педагогічне планування тому, що воно допомагає цілеспрямовано і чітко передбачати позитивні результати позанавчальної діяльності, надає виховній роботі систематичності, сприяє зростанню її дієвості.

Пошуком шляхів організації позанавчальної діяльності у вищому навчальному закладі займаються вітчизняні вчені Б.З. Вульф, Л.В. Кондрашова, І.М. Мельникова, С.О. Нікітчина, М.М. Поташник, М.І. Соловей та ін. Проблема планування та аналізу виховної роботи розглядалася в працях Л.В. Кондрашової, С.О. Нікітчиної, Г.І. Сороки, а модернізація системи виховної роботи – у наукових дослідженнях Б. Дьяченко, Л. Руденко, Н. Терещенко, О. Омельченко, О. Франчук та інших науковців. Ряд ефективних шляхів удосконалення змісту і форм підготовки спеціалістів вищого навчального закладу визначають у науковій психолого-педагогічній літературі В.М. Олексенко, В.Ф. Орлов, О.Г. Ярошенко та інші.

Детальне вивчення стану проблем та пошуку нових шляхів їх вирішення стає актуальним тоді, коли попередні рішення вже втратили свою значущість. Чим інтенсивніший розвиток, тим частіше з'являється потреба у розробці та впровадженні нових систем і технологій. Завданням нашого дослідження є аналіз педагогічного планування як аспекту вдосконалення організації системи позанавчального виховання у вищому навчальному закладі.

У словнику "Професійна освіта" зазначається, що виховання – це процес цілеспрямованого і планомірного формування і розвитку світогляду, переконань і почуттів, волі і характеру, потреб і здібностей, моральних, трудових, естетичних та фізичних якостей людини, характерних рис особистості. формування духовності, культури та фізичних сил особистості студента, підготовка його до життя, активної участі у трудовій діяльності як фахівця [1: 45]

На сьогодні перед закладами вищої освіти поставлено за мету виховання молодого покоління, формування цілісної особистості кожного громадянина України – як людини з яскраво вираженою національно-громадянською позицією і як високопрофесійного фахівця, зберігаючи та укріплюючи його фізичне та моральне здоров'я.

Система виховної роботи у педагогічному вищому навчальному закладі повинна містити три взаємопов'язаних компоненти:

- виховання в процесі навчання;
- позанавчальна виховна діяльність;
- громадська робота (превентивне виховання, включаючи підтримку здорового морально-психологічного клімату в колективі, стиль взаємин).

Поєднання всіх названих етапів у єдину систему вимагає цілеспрямованих, організованих зусиль з боку всього педагогічного колективу, громадських організацій навчального закладу, студентського активу та самих студентів.

Велику роль у професійному становленні особистості майбутнього вчителя відіграє позанавчальна діяльність тому, що саме в ній студент може пізнати специфіку виховних ситуацій, типових для майбутньої професійної діяльності, навчитися знаходити правильні рішення у різноманітних ситуаціях, опиняючись в умовах, які є найближчими до майбутньої самостійної діяльності. Позааудиторна виховна робота як необхідна складова загального процесу виховання особистості у ВНЗ при педагогічній допомозі викладачів повинна бути скерована на ефективну організацію самостійної роботи студентів, цілеспрямовану організацію їх дозвілля, максимальне задоволення пізнавальних і культурних потреб молоді, всебічний розвиток індивідуальних творчих потенцій студентів. Ця робота проводиться у формі різноманітних заходів у групі, на факультеті, у вищому навчальному закладі; стимулює формування особистості майбутнього фахівця.

На сьогодні одним із аспектів удосконалення організації системи позанавчального виховання у вищому навчальному закладі є педагогічне планування. Воно дозволяє звести в єдине ціле, погодити інтереси як студентського колективу вищого навчального закладу, так і конкретної особистості, що допоможе цілеспрямованому і чіткому передбаченню позитивних результатів виховної роботи, наданню їй систематичності, дієвості.

Упровадження передових педагогічних технологій планування в практику роботи дає підстави стверджувати, що планування – один із методів виховної роботи, який дозволяє чітко, продумано організувати

життєдіяльність колективу як усього закладу, так і окремої групи, включаючи кожного студента в особистісно-значущу, спортивно-оздоровчу діяльність, і відповідає традиціям навчально-виховного закладу. Воно починається із всебічного і глибокого аналізу виховної роботи і визначення актуальних завдань педагогічного вузу на певний період з урахуванням можливостей їх виконання. Г.І. Сорока виділяє кілька етапів планування виховної роботи:

- 1) підготовчий (визначення предмета і відрізка часу, структурування предмета);
- 2) аналітичний (аналіз результатів і наявного досвіду, діагностика, узагальнення результатів аналізу);
- 3) моделюючий (цілепокладання, колективне планування, вибір змісту і засобів, прогнозування результатів, розподіл подій у часі);
- 4) заключний (вибір структури плану та його оформлення) [2: 13].

Якщо правильно підходити до організації планування, то план є не просто формальним документом, а важливою і необхідною передумовою ефективного виховного процесу, що вказує на орієнтири діяльності, на їх зміст і обсяг та допомагає самому педагогу діяти відповідно до задуму; а планувати виховний процес – означає створити для студентської молоді таке сприятливе, комфортне середовище, в якому вони найповніше розкриють свій внутрішній світ та досягнуть успіхів.

На нашу думку, система планування виховної роботи в педагогічному вищому навчальному закладі повинна включати:

- план виховної роботи в університеті (комплексний);
- план організаційно-виховної роботи факультету;
- план виховної роботи кафедри;
- план виховної роботи зі студентами куратора академічної групи;
- план роботи студентської ради ВНЗ;
- план роботи студентського деканату факультету;
- план роботи студентської ради гуртожитку;
- семестрові графіки основних виховних заходів на всіх рівнях (ВНЗ, факультет, кафедра, академічна група).

Варто звернути увагу на діючу ефективну адміністративно-виконавчу систему організації планування виховного процесу в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди. Згідно з Положенням про виховну роботу цього вищого навчального закладу (від 12 листопада 2003 р.) загальноузівський річний план виховної роботи формується з планів виховної роботи кафедр та факультетів і затверджується ректором Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди; річні плани виховної роботи загальноуніверситетських та факультетських кафедр укладаються професорсько-викладацьким складом і затверджуються їх завідувачами; річні плани масових, групових та індивідуальних заходів з виховної роботи факультету затверджуються деканом за поданням заступника декана з виховної роботи з урахуванням пропозицій кафедр, органів самоврядування студентів, інших підрозділів університету; плани виховної роботи зі студентами, що мешкають у гуртожитках, складаються безпосередньо органами студентського самоврядування та кураторами гуртожитків і є окремим розділом плану виховної роботи ВНЗ. На засіданнях кафедр, факультетів, Вченої ради Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди періодично заслуховується та аналізується план виховних заходів.

До планів виховної роботи вищого навчального закладу можуть включатись такі ефективні форми роботи:

- доповіді, лекції, диспути (на культурно-етичні, естетичні, молодіжні проблеми), конференції, круглі столи; зустрічі з ветеранами і героями війни, праці;
- зустрічі з представниками та студентами інших вищих навчальних закладів;
- вечори-зустрічі з відомими людьми – науковцями, митцями та ін.;
- святкування ювілейних дат різних рівнів;
- вечори відпочинку, гумору, літературні вечори, дискотеки;
- конкурси, вікторини, КВК;
- екскурсії в музеї, відвідування кінотеатрів, поїздки в театри;
- дні факультетів, відкритих дверей, рідної мови (чи спеціальності за навчанням);
- спортивні змагання, ігри, спортивні чемпіонати;
- презентація творчих здобутків студентів та викладачів;
- Міжнародний День Студента;
- різноманітні психологічні тренінги (на рівні академічної групи чи факультету);
- виставки нових надходжень у бібліотеку тощо.

Річний план виховної роботи вищого педагогічного навчального закладу має виходити з глибокого аналізу діяльності професорсько-наукового і студентського колективів і орієнтувати їх на досягнення кінцевого результату в навчально-виховному процесі.

Складати річний план та інші плани виховної роботи необхідно відповідно до цілого ряду вимог та на основі таких урядових документів, як Конституція України, Закон України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про фізичну культуру і спорт", Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття), Закон "Про мови України", Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті, Національною програмою "Діти України", Концепцією виховання дітей і молоді в національній системі освіти, Загальною декларацією прав людини, Положенням про державний вищий заклад освіти, яке затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996р. № 1074, Методичними рекомендаціями до планування виховної роботи зі студентами у вищих закладах освіти III– IV рівнів акредитації та іншими нормативно-правовими документами.

Ми впевнені, що успішність виховної роботи залежить, насамперед, від її організації, планування, а потім від визначених педагогічних умов (серед яких найбільш ваговою є відповідність позиції особистості студента системі педагогічних впливів), педагогічною спрямованістю особистості педагога, від рівня соціальної активності та відповідальності особистості студента, рівня його педагогічних умінь та навиків тощо. Саме тому при плануванні системи виховного процесу потрібно враховувати не тільки систему педагогічних впливів, а й позиції студентів, їх інтереси, потреби, здібності.

Вирішення питання вдосконалення організації позанавчальної діяльності потребує нових підходів до побудови виховної роботи. На наш погляд, запропонований варіант стратегії і тактики дає можливість підвищити ефективність позанавчального виховного процесу вищого навчального закладу.

Подальше дослідження може бути спрямоване на розробку оригінальних тестових завдань, які дадуть можливість за короткий час визначити природжений талант особистості до організаційної діяльності; системи психологічних тренінгів за різними напрямками виховання на всіх рівнях (ВНЗ, факультет, кафедра, академічна група); сучасного методичного комплексу виховної роботи у вищому навчальному закладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Соловей М.І., Демчик В.С. Виховна робота у вищому навчальному закладі. – К., 2003. – 257 с.
2. Сорока Г.І. Планування та аналіз виховної роботи школи. – Харків: Видавнича група "Основа", 2003. – 64 с.
3. Вульфів Б.З., Поташник М.М. Организатор внеклассной и школьной воспитательной работы. (Содержание и методика деятельности). – М.: Просвещение, 1978. – 192 с.
4. Кондрашова Л.В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте. – Киев; Одесса: Высшая школа, 1988. – 160 с.
5. Концепція виховної роботи зі студентами (Харківський інститут управління) // Матеріали до науково-практичного семінару "Основи ефективної організації виховної роботи в сучасному ВЗО недержавної форми власності" (12–17 вересня 1999 року): Ч. 1. – Центр студентських ініціатив. – Київ: Бескид. – С. 3 – 18.
6. Методичні рекомендації до проведення виховної роботи у вищих навчальних закладах (на матеріалах Волинського інституту економіки та менеджменту) / Укл. д. пед. н. С.О. Нікітчина. – Луцьк: ВІЕМ, 2001. – 44 с.
7. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Уклад. С.У. Гончаренко та ін. / За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.

Матеріал надійшов до редакції 18.09.2005 р.

Лизнева Н.Ю. Педагогическое планирование как аспект усовершенствования организации системы внеаудиторной работы высшего учебного заведения.

В статье рассматривает педагогическое планирование воспитательной деятельности как аспект улучшения организации системы внеаудиторной работе в вузе. Автор обосновывает содержание, структуру и этапы планирования современной воспитательной работы.

Lizneva N.Yu. Pedagogical Planning as an Aspect of Improving the Organization of Extracurricular Activities in Higher Educational Establishments.

The article considers pedagogical planning as an aspect of Improving the organization of extracurricular activities in higher educational establishments as well as its contents, structure and stages.